

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ GYNIMO ASOCIACIJA
LITHUANIAN ASSOCIATION FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS

Juridinių asmenų registras. Kodas 190733850. Pilėnų 7-46, Akademija, 53351, Kauno raj., Lietuva/Lithuania
Tel. +370 688 43356. El. p. info@zmogaus-teises.lt; romualdas.povilaitis@gmail.com
Atsisk.sąsk. LT387044060002920569 AB SEB banke

Nr. _____

Lietuvos Respublikos Prezidentui Gitanui Nausėdai
Lietuvos Respublikos Seimo frakcijoms
Lietuvos Respublikos Seimo nariams
Lietuvos Respublikos Vyriausybei
Lietuvos Respublikos finansų ministerijai
Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai
Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijai
Žiniasklaidai

2023 m. lapkričio 5 d.
Kaunas

KREIPIMASIS

DĖL BŪTINUMO ŽENKLIAU DIDINTI SENATVĖS PENSIJAS

Lietuvos Respublikos Konstitucija teigia, kad valstybė rūpinasi piliečių socialine padėtimi bei sveikata laiduodama piliečių teisę gauti senatvės ir invalidumo pensijas, socialinę paramą (tam tikrais atvejais) bei rūpinasi jų sveikata (52, 53 str.). Europos socialinė chartija pabrėžia kiekvieno žmogaus teisę į socialinę apsaugą (12 str.), sveikatos apsaugą (11 str.) ir medicininę pagalbą (13 str.). Chartija išskirtinai akcentuoja „pagyvenusių žmonių teisę į socialinę apsaugą“ (23 str.) bei nurodo, kad viena iš priemonių tai įgyvendinti yra būtinumas skirti tam pakankamai lėšų. Be to, Chartijoje pabrėžta piliečių teisė į apsaugą nuo skurdo ir socialinės atskirties (30 str.). Jungtinių tautų (JT) Tarptautinis ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktas akcentuoja visų piliečių teises į pakankamą savo ir savo šeimos gyvenimo lygį (11 str.), į kuo geriausią fizinę ir psichinę sveikatą (12 str.), į kultūrą ir mokslą (15 str.).

Tačiau situacija Lietuvoje yra kitokia. Jungtinių tautų Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos Ekonominų, socialinių ir kultūrinių teisių komitetas, įvertindamas padėtį Lietuvoje, savo baigiamosiose pastabose (2023-04-14 d.) konstatavo, kad susirūpinimą kelia „vyresnio amžiaus žmonėms skiriamos mažos socialinės paramos pensijos“ (44 punktas) ir ragina jas skubiai didinti. Pabrėžiama, kad socialinė parama ir pensijos sudaro tik iki 30 proc. nuo minimalaus atlyginimo (45-a ir 45-d punktai) ir apytikriai tiek pat nuo buvusių darbuotojų pajamų. Komitetas taip pat pažymėjo, kad vyresnių žmonių poreikiai sveikatos apsaugos srityje tenkinami mažiau negu kitų (52 punktas), o tai tiesiogiai sąlygojama žemo jų pensijų lygio. Rekomenduojama šią padėtį keisti (53-b ir 53-d punktai). Pagal senatvės pensijų dydį Lietuva labai atsilieka nuo Europos Sąjungos (ES) šalių vidurkio, nes senatvės pensijoms Lietuva skiria du kartus mažesnę BVP dalį negu ES vidurkis. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) tyrimai rodo, kad pagal santykinę pensininkų (virš 65 metų amžiaus) skurdą Lietuva beveik du kartus viršija ES vidurkį. Jeigu EBPO narių pensininkai pensijų pavidalu vidutiniškai gauna 59 proc. savo buvusių pajamų, tai Lietuvoje du kartus mažiau. Įvairiais duomenimis skursta 25-40 proc. to amžiaus sulaukusių mūsų šalies pensininkų.

Pažymėtina, kad labai pakilus daugelio pirmo būtinumo prekių, vaistų, medicinos paslaugų ir kitų prekių bei paslaugų kainoms, Lietuvos gyventojų reali perkamoji galia nuo 2022 m. nedidėjo, o vyresnio amžiaus žmonių sumažėjo. Žymiai pastarųjų daliai būtinojo vartojimo prekės, vaistai ir medicinos paslaugos tampa sunkiai prieinamos, o galimybė dalyvauti kultūriniame gyvenime bei naudotis mokslo pažangos laimėjimais ribota. Visa tai veda prie dar gilesnės pagyvenusių žmonių socialinės atskirties.

Įvertinus esamą padėtį, akivaizdu, kad LR Vyriausybės planuojamas pensijų didinimas 2024 metams (skiriant tam 47 mln. eurų arba 12 proc.) yra nepakankamas, visų pirma turint galvoje ženklų perteklinį „Sodros“ rezervą bei planuojamą perteklių (700 mln. eurų) 2024 metais. Pensijų indeksavimas 2024 m. numatytas 2,5 karto mažesnis negu 2022 metais. 2024 metais vidutinė pensija turintiems būtinąjį darbo stažą, lyginant su šiais metais, padidėtų tik 70 eurų. Manytina, kad dėl infliacijos vyresnio amžiaus žmonės jokio finansinio pagerėjimo nepajus, o JT ir ES rekomendacijos ir toliau liks neįgyvendintos.

Atkreipiame Jūsų dėmesį į šias aplinkybes:

pirma, neproporcingai mažos senatvės pensijos bei iš to išplaukiančios negatyvios pasekmės yra įsisenėjusi, dešimtmečiais nespęsta Lietuvos problema, todėl jų ženklusis padidinimas bent nedidele dalimi kompensuotų sąžiningai visą gyvenimą dirbusiems asmenims padarytą skriaudą, antra, didesnis pensijų padidinimas sustiprintų piliečių pasitikėjimą valstybe (šiuo metu Vyriausybė pasitiki tik 15,5 proc. gyventojų, o nepasitiki 44,6 proc., Seimu pasitiki dar mažiau: 8,3 proc., nepasitiki 55,1 proc. („Vilmorus“, visuomenės nuomonės tyrimai, 2023 m. rugsėjis), sustiprintų šalies stabilumą, o tai yra labai svarbu šiuo metu Rusijai vykdant agresyvią užsienio politiką bei informacinį karą prieš Lietuvą ir kitas Vakarų demokratines šalis.

SIŪLOME:

2024 metų valstybės biudžete skirti senatvės pensijų didinimui ženkliai daugiau lėšų negu yra planuojama, siekiant, kad vidutinės senatvės pensijos dydis turintiems būtinąjį darbo stažą būtų padidintas daugiau kaip 100 eurų per mėnesį.

Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos pirmininkas

Romualdas Povilaitis